

ПРАВАТА НА ПОСТРАДАЛИЯ: ДА БЪДЕ УВЕДОМЕН ЗА ПРАВАТА СИ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО И ДА БЪДЕ ИНФОРМИРАН ЗА ХОДА НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

гл. ас. Мила Иванова*

Според чл. 75, ал. 1 НПК, на досъдебното производство пострадалият има *следните права*: да бъде уведомен за правата си в наказателното производство; да получи защита за своята сигурност и тази на близките си; да бъде информиран за хода на наказателното производство; да участва в производството съгласно установеното в кодекса; да прави искания, бележки и възражения; да обжалва актовете, които водят до прекратяване или спиране на производството; да има повереник¹. Съгласно чл. 15, ал. 3 и 4 НПК съдът, прокурорът и разследващите органи са длъжни да разяснят на пострадалия процесуалните му права и да осигурят необходимите процесуални средства за защита на неговите права и законни интереси.

За да *възникнат* обаче *правата на пострадалия*, той трябва на първо място да е поискал да участва в наказателното производство и на второ място да е посочил адрес за призоваване в страната (чл. 75, ал. 3 НПК). В тази връзка се поставя въпросът, трябва ли да са налице тези предпоставки, за да възникне и задължението на органите на досъдебното производство да разяснят на пострадалия неговите права и да му осигурят необходимите средства за защита. Считам, че прокурорът и разследващият орган са длъжни да разяснят на пострадалия неговите процесуални права, независимо дали той е направил искане за участие в производството. Този извод се базира най-вече на принципа за равенството на гражданите в наказателното

* Авторът е завършил „Право“ през 1998г. в Бургаския Свободен Университет. От четиринадесет години е преподавател по Наказателен процес в Бургаския Свободен Университет. Автор е на редица статии и доклади. Основно научната работата му е посветена на процесуалното положение на пострадалия в досъдебното производство.

¹. Според Станков Б., “адекватната система за защита на жертвите трябва да бъде многопластова” (Криминология, Теоретични основи, ВСУ, 2005 и Виктимология, Варна, 2001).

производство (чл. 11 НПК)². Освен това всяко друго разбиране, би било в несъответствие и с европейските и международни стандарти за закрила на жертвите на престъпления в наказателния процес³. Всички те са насочени към разширяване на средствата за защита на пострадалия в наказателния процес. Вярно, че целта на уредените в чл. 75, ал. 3 НПК предпоставки за възникване правата на пострадалия е ускоряване на процеса. Тази цел обаче не трябва да се реализира за сметка на ограничаване именно на правата на пострадалия на досъдебното производство.

С разпоредбата на чл. 75, ал. 2 НПК е предписано задължение за органа, който образува досъдебното производство да **уведоми незабавно пострадалия за това**. Целта е той своевременно да поиска участие в досъдебното производство и да посочи адрес за призоваване в страната. Задължението за уведомяване обаче е предвидено с условие - пострадалият да е посочил адрес за призоваване в страната. Очевидно, че изпълнението на това задължение е възможно, но само ако пострадалият е в същото време и подателят на сигнала за извършеното престъпление. Законодателно не е решен въпросът за случаите, когато пострадалият не е подателят на сигнала или не е посочил адрес за призоваване. Именно затова са необходими и съответни законодателни изменения и допълнения на НПК.

Законът не урежда **начина**, по който пострадалият **прави искането** за участие в производството (чл. 75, ал. 3 НПК). На практика това може да стане с молба, независимо устна или писмена. Когато искането е направено устно, то задължително се отразява в съответен протокол. Това е необходимо не за действителността на искането, а във връзка с неговото доказване и най-вече с доказване на момента, в който е направено. Това е изключително важно, защото именно от този момент по смисъла на чл. 75, ал. 3 НПК възникват и правата на пострадалия в досъдебното производство.

². Виж по-подробно Дойчинова В., Правото на защита на пострадалия на досъдебното производство според българския НПК и според минималните международни стандарти, Правна мисъл, 2010, кн. 1, с. 56.

³. Виж Международната конвенция за “жертвата” и участието ѝ в наказателния процес; Европейската конвенция за правата на човека; Декларацията на ООН от 1985г.; Препоръка R/85/11 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно положението на жертвите в рамките на наказателното право и процес от 1985г.; Договора от Амстердам от 1999г.; Заключениеята на Европейския съвет в Тампере от октомври 1999г.; Приамбюла на Рамково решение от 2001 г. и т.н.

Правото на уведомяване за правата в наказателното производство

В чл. 75, ал. 1 НПК е установено *правото на пострадалия да бъде уведомен за правата си в наказателното производство*. Това право имат и наследниците на пострадалия, при това всеки един от тях. Нещо повече, според практиката на съдилищата неразясняването на правата на всеки един от наследниците на пострадалия е съществено процесуално нарушение (Разпореждане от 2.10.2007 г. на Окръжен съд - София по н.о.х.д. №710/2007 г.).

Подобен текст съществува и в НПК на Франция и Германия. Според чл. 53-1 НПК на *Франция* офицерите и агентите от съдебната полиция информират по всякакъв начин пострадалия за неговите права, а именно: да получи обезщетение за причинените му вреди; за начините, по които може да се конституира като граждански ищец и в това си качество да упълномощи адвокат или да поиска да му бъде назначен такъв за негова сметка, освен ако отговаря на условията за достъп до безплатна правна помощ или ако има осигуровка за юридическа помощ; да бъде подпомаган от публични служби или асоциации, регистрирани за оказване помощ на жертви на престъпления; да сезира Комисията по обезщетенията за компенсиране на причинените му вреди от държавата, ако са налице предпоставките за това. Съгласно чл. 406h НПК на *Германия* на пострадалия се разясняват правата по отделни текстове на закона, правото му да се присъедини към повдигнатото публично обвинение като частен обвинител, да внесе молба за назначаване или привличане на адвокат като повереник, възможно най-рано се уведомява за възможността и начина да предяви имуществено-правен иск за вреди, причинени от извършеното престъпно деяние. Освен това пострадалият трябва да бъде упътен и за възможността да получи помощ и съдействие от организации за оказване на помощ на жертви на престъпления.

1. Първият проблем е свързан с *момента на уведомяване на пострадалия за правата му*. Той обичайно е и свидетел по същото дело, поради което на практика правата му като пострадал се разясняват преди разпита му като свидетел⁴. Това обаче едва ли е най-добрата практика. Когато пострадалият се разпитва като свидетел не в началото на разследването, а по-късно, ще бъде лишен от възможността да познава правата си до този момент и съответно да ги

⁴ В Разпореждане от 02.10.2007г. на Окръжен съд - София по н.о.х.д. №710/2007г. е посочена подобна практика на водещите разследването.

упражни. Разпоредбата на чл. 75, ал. 2 НПК изисква ако пострадалият е посочил адрес за призоваване, незабавно да бъде уведомен за образуваното досъдебно производство. *Едновременно с това уведомяване трябва да му бъдат разяснени и правата* в хода на наказателното производство. Само така той ще познава и ще може пълноценно да упражни своите права. Този извод се подкрепя и от Рамковото решение на Съвета на Европейския съюз от 15 март 2001г. относно положението на жертвите в наказателните процедури (Рамково решение от 2001 г.). В чл. 4 изрично е поставено изискването държавата - членка да взема мерки жертвите да разполагат най-вече с *достъп до съответната информация* за защита на интересите им *от момента на първоначалния контакт* с органите по наказателното преследване. Тази информация включва и органи или организации, към които могат да се обърнат за помощ, пред кого и по какъв начин могат да съобщят за извършено престъпление, процедурите след подаване на такова съобщение и техните възможности за действие в рамките на тези процедури. Освен това, според чл. 4 от Предложението за Директива на Европейския парламент и на Съвета за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления от 18.05.2011 г. (Проектодиректива), която бе приета от Европейския парламент на 12.09.2012 г. и се чака приемането и от Съвета, държавите - членки гарантират, че от първия контакт с компетентния орган жертвите получават без ненужно забавяне следната информация, за да им се даде възможност да се ползват от правата, установени в настоящата директива: вида подкрепа, която могат да получат, и от кого, включително, когато е необходимо, основна информация относно достъпа до медицинска помощ, всякаква специализирана помощ, включително психологическа помощ, и алтернативно настаняване; б) процедурите за подаване на жалба във връзка с извършено престъпление и тяхната роля във връзка с тези процедури; в) по какъв начин и при какви условия може да получат защита, включително мерки за защита; г) по какъв начин и при какви условия може да получат достъп до правна консултация, правна помощ и друг вид консултация; д) по какъв начин и при какви условия може да получат обезщетение; е) по какъв начин и при какви условия имат право на устен и писмен превод; ж) ако пребивават в държава членка, различна от тази, в която е извършено престъплението, специалните мерки, процедури или механизми, които са налични за защита на техните интереси в държавата членка, в която е установен първия контакт с компетентния орган; з)

наличните процедури за подаване на жалба при нарушаване на техните права от компетентния орган, действащ в рамките на наказателното производство; и) данните за връзка по тяхното дело; й) наличните услуги за възстановително правосъдие; к) по какъв начин и при какви условия може да бъдат възстановени разходите, направени в резултат на участието им в наказателното производство. Затова е важен изводът, че чл. 75, ал. 3 НПК въвежда ограничения за правата на пострадалите, които са несъвместими с европейските стандарти, да бъдат уведомени за правата си в наказателното производство.

2. Другият въпрос е *кой* трябва да *уведоми пострадалия* за правата му в наказателното производство. Това е органът, с който пострадалият има първоначален контакт - прокурорът и разследващите органи. Този извод следва от чл. 208 НПК, който установява именно тези органи като единствени адресати на законния повод за извършено престъпление.

3. Пострадалият трябва да бъде уведомен за правата, с които разполага, както в *хода на досъдебното, така и на съдебното производство*. Този извод се налага от чл.75, ал. 1 НПК, където е употребен изразът “наказателното производство”, който израз включва и двете фази на наказателния процес.

Законът не поставя изисквания *за начина* на уведомяването на пострадалия. Това уведомяване обаче не може да се ограничи само до *посочване* на правата му по чл. 75, ал. 1 НПК. Разпоредбата не изброява изчерпателно правата на пострадалия, тя съдържа препращане и към други права по други текстове на НПК. При уведомяването трябва не само да бъдат посочени конкретните права, необходимо е пострадалият да бъде уведомен *и за средствата за тяхното реализиране*. Задължението за разясняването на процесуалните права на пострадалия не може да се поставя в зависимост от декларация, че той е запознат с тях. Такава декларация не освобождава съответния орган от задължението му да разяснява процесуалните права.

Задължението за разясняването на процесуалните права трябва да се осъществява *преди извършването на конкретното процесуално действие*. Необходимо е пострадалият предварително да бъде ориентиран върху цялата система от процесуални възможности, с които разполага. Процесуалните права се разясняват не само преди, но *и в хода на извършване на самата процесуална дейност*. Така, според

чл. 73, ал. 1 НПК, държавните органи разясняват правото на пострадалия да предяви граждански иск в съдебно производство. Съгласно чл. 227, ал. 7 НПК преди предявяване на разследването разследващият орган е длъжен да разясни на явилите се лица техните права. Когато някой от явилите се не е в състояние да проучи материалите по делото, разследващият орган е длъжен да му ги разясни, а при нужда да му ги прочете (чл. 228, ал. 2 НПК). Съдията-докладчик взема необходимите мерки, за да осигури на пострадалия или неговите наследници възможност да се запознаят с материалите по делото и да направят извлечения (чл. 257 НПК)⁵.

Съответният държавен орган е длъжен да *разясни* на пострадалия не само правото му да има повереник, а също и *процесуалните права на повереника*. Като разяснява процесуалните права, органът не може да подменя повереника, като засяга въпроса, какви конкретни процесуални действия трябва да се извършат, каква позиция трябва да се отстоява, какви искания, бележки и възражения да се направят и т. н.

Разясняването на процесуалните права е *условие за тяхното упражняване*. Ако пострадалият не познава процесуалните възможности, с които разполага, той не би могъл и да ги упражни. Но упражняването на процесуалните права не е въпрос само на тяхното познаване. Затова законодателят е установил за органите на досъдебното производство и задължение да предприемат необходимите мерки, за да се осигури пълноценното реализиране на предоставените процесуални възможности (чл. 15, ал. 3 и ал. 4 НПК).

Правото на пострадалия да бъде уведомен за правата му в наказателното производство, е обект на защита от *института на съществените процесуални нарушения*⁶. В Р-531-2008-II н.о., ВКС е приел, че “принципното положение по чл. 15, ал. 2 и 3 НПК, задължава съдебните органи не само да разяснят на гражданите, които участват в наказателното производство, техните процесуални права, но и да им дадат възможност реално да ги упражнят”. В същото решение е прието още, че: “за съда съществува императивно задължение не само да разясни правата на пострадалия, но и да осигури възможност същият да ги реализира... Като не е сторил това,

⁵. В този смисъл е и Р-131-2008 на Военно-апелативен съд на РБ.

⁶. В Р-131-2008 на Военно-апелативен съд на РБ е прието - “първоинстанционният съд не е изпълнил задължението си по чл. 15 от НПК да разясни на участващия в наказателния процес пострадали-свидетел процесуалните му права и да му осигури възможност да упражни тези свои процесуални права за защита на неговите законни интереси... като по този начин са нарушени процесуалните права на пострадалата свидетелка...”.

окръжният съд е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила по смисъла на чл. 348, ал. 3, т. 1 НПК”. В Разпореждане от 2.10.2007 г. по н.о.х.д. №710/2007 г. на Окръжен съд - София също е прието, че са допуснати съществени нарушения на процесуалните правила и когато разясняването на правата на пострадалия е формално, “тъй като в протокола за разпит изрично не му е поставен въпросът дали желае да бъде информиран за хода на наказателното производство и да му бъде предявено разследването. Съответно няма формирана от него и изразена воля за реализацията на тези процесуални права”.

В тази връзка може да се направи *обобщен извод*, че: първо, е допуснато съществено процесуално нарушение, когато пострадалият не е бил уведомен за правата или е бил уведомен, но без да му бъдат разяснени, което е довело на практика до невъзможност да бъдат упражнени; второ, неуведомяването или неразясняването на правата е съществено процесуално нарушение, но само когато в резултат на това пострадалият не е могъл да ги упражни. В случай че пострадалият макар и неуведомен за правата си, ги е упражнил и е взел участие в дейността, нарушението не е съществено.

Правото на информиране за хода на производството

1. Друго право на пострадалия по чл. 75, ал. 1 НПК е: ***“да бъде информиран за хода на наказателното производство”***.

Декларацията на ООН относно основните принципи на правосъдието, отнасящи се за жертвите на престъпления и жертвите на злоупотреби с власт (1985 г., A/RES/40/34) (Декларацията на ООН от 1985г.) изрично установява правото на пострадалия да получава информация в наказателното производство. Това е уредено и в чл. 4, т. 2 от Рамковото решение от 2001 г. - “всяка държава-членка взема мерки жертвите, които са заявили желание за това, да бъдат информирани”. В същата разпоредба е конкретизирано, че тази информация се отнася до крайния резултат след подадена от тяхна страна жалба, необходимо условие, за да имат възможност, в случай че е повдигнато обвинение, да бъдат запознавани с хода на наказателното производство, освен в изключителни случаи, когато могат да възникнат неблагоприятни последици за правилното разглеждане на делото и постановената присъда. Такова право на пострадалия е регламентирано и в Резолюция на Съвета от 10 юни 2011 година относно пътната карта за укрепване на правата и защитата на жертвите, по-специално в рамките на наказателното производство

(2011/С 187/01). В чл. 4 и чл. 6 от Проектодирективата се прави разлика между правото на пострадалия да му се предостави информация при първия контакт с компетентния орган и правото да получават информация по делото. При това правото да бъде информиран относно своя случай, е поставено в зависимост от изразеното от пострадалия желание за това. Тези цитати са необходими за доказване извода, че правото на пострадалия да бъде информиран за хода на производството по българския НПК, е в пълно съответствие с приетите европейски и международни стандарти.

Да бъде информиран за хода на наказателното производство, *не означава да бъде уведомяван за всяко действие, което предстои да се извърши*. Става въпрос само за действия, които ще осигурят възможност на пострадалия да знае развитието на процеса.

В НПК съществуват самостоятелни разпоредби, които установяват правото на пострадалия да бъде уведомяван за конкретни действия.

а) Пострадалият на първо място трябва да бъде уведомен *за образуването на делото* (чл. 75, ал. 2 НПК). Уведомяването за това действие е предпоставка за упражняване на всички останали негови процесуални права. Това уведомяване е задължително, без значение дали сигналът е подаден от пострадалия или от друго лице и без значение дали е направено искане за информиране или не. Това разрешение надхвърля европейския стандарт по чл. 4, ал. 1 от Рамковото решение от 2001 г., според който - “жертвите, които са *заявили желание за това*, да бъдат информирани относно крайния резултат след подадената от тяхна страна жалба”.

Неуведомяването на пострадалия за образуването на делото, не винаги е съществено процесуално нарушение. Такова не е налице ако пострадалият не е бил уведомен, но е взел участие в досъдебното производство и е упражнил предоставените му процесуални права.

б) Пострадалият трябва да бъде уведомен за *отказа да се образува досъдебно производство*. Това уведомяване е задължение единствено на прокурора (чл. 213 НПК). То има за цел да осигури правото на пострадалия или неговите наследници да обжалват постановлението пред по-горестоящата прокуратура.

Законодателят не е предвидил възможност за *съдебен контрол* на постановлението за отказ да се образува досъдебно производство. При бъдещи изменения на НПК намирам, че би било целесъобразно да бъде предвиден съдебен контрол и на този прокурорски акт. Отказът да се образува досъдебно производство, е акт, който прегражда пътя на процеса и по този начин пострадалият се лишава

от възможност да защити своите права чрез средствата именно на наказателното производство. Освен това, по своите последици постановлението за отказ да се образува досъдебно производство и постановлението за прекратяване на същото са напълно аналогични. Затова не е обяснимо, че едното постановление подлежи, а другото не подлежи на съдебен контрол⁷.

Пострадалият може да обжалва постановлението за отказ да се образува досъдебно производство по реда на чл. 200 НПК. Жалбата трябва да е подписана от подателя и може да се подаде или директно пред горестоящата прокуратура, или чрез прокурора, издал постановлението, който е длъжен незабавно да я изпрати, заедно с писменото си становище. Горестоящият прокурор е длъжен да се произнесе по жалбата в тридневен срок от постъпването ѝ. Постановлението за отказ да се образува досъдебно производство, може да бъде отменено и *служебно*, на основание чл. 46, ал. 3 НПК, като горестоящият прокурор може да разпорежи образуване на досъдебно производство и започване на разследване⁸.

⁷. В Определение № 337 от 2012 г. по адм. д. № 15387/2011 г. на VII о. на ВАС е прието, че „постановленията на районния и окръжния прокурор, с които е отказано образуването на досъдебно производство, както правилно сочи в мотивите си съдът, не са актове, постановени от прокурорите в качеството им на административен орган по смисъла на § 1, т. 1 АПК.... Обвинителната функция не е административно правомощие по смисъла на § 1, т. 1 АПК, с оглед на националната конституционна уредба... с обжалваните постановления не се засягат каквито и да било граждански права и задължения на частния жалбоподател, за да може, позовавайки се на правото на справедлив процес по смисъла на чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, да се твърди необходимост от справедливо и публично разглеждане на делото от съд”. В този смисъл е и Определение № 9896 от 2009 г. по адм. д. № 9215/2009 г. на ВАС.

⁸. Според НПК на *Германия*, ако прокурорът не уважи искане за повдигане на публично обвинение, той уведомява молителя, като посочва и основанията за това. Чрез съобщението пострадалият се уведомява и относно възможността за обжалване в предвидения за това срок (чл. 171 НПК). Ако молителят е едновременно и пострадад от престъплението, той има право да подаде жалба до горестоящия прокурор в срок до две седмици от съобщението. Този срок обаче не тече, ако на лицето не са били разяснени възможностите за обжалване (чл. 172 НПК).

Във *Франция* прокурорът може да откаже да възбуди наказателно преследване по целесъобразност. Според чл. 40-2 НПК, когато постанови отказ, прокурорът уведомява за това пострадалия или другите органи, или лица, които са направили съобщението, както и извършителя на деянието. Лицата, които са съобщили за деянието, могат да възразят отказа пред апелативния прокурор, който, ако не уважи молбата, ги уведомява, а когато я уважи, нарежда на прокурора да възбуди наказателно преследване (чл. 40-3 НПК). Възможно е лицето, което е претърпяло вреди от престъпление чрез подаване на молба пред съдията-следовател, да възбуди наказателно преследване и да започне предварително следствие (чл. 85 НПК).

Неуведомяването на пострадалия за отказа да се образува досъдебно производство е *съществено процесуално нарушение*, тъй като накърнява правото му да обжалва постановлението на прокурора.

в) Уведомяването на пострадалия за *предявяването на разследването*. По новия НПК разследващият орган е длъжен да призове при предявяване на разследването не само обвиняемия и неговия защитник, но и пострадалия и неговите наследници, ако са поискали това (чл. 227, ал. 2 НПК). Явяването на пострадалия не е задължително, но е задължително призоваването му. Неуведомяването на пострадалия за предявяването на разследването, ако той е поискал това, винаги е съществено процесуално нарушение. В Разпореждане от 2.10.2007г. по н.о.х.д. № 710/2007 г. на Окръжен съд - София е прието, че предявяване на разследването по смисъла на чл. 227, ал. 3 от НПК само на някои от лицата, имащи правото да се запознаят с материалите по делото, е съществено нарушение на процесуалните правила

г) Пострадалият има право да бъде уведомен за *прекратяването, спирането, както и образуването на съдебно производство*, защото това също са действия, свързани с хода на производството (чл. 243, ал. 3, чл. 244, ал. 3 и чл. 255, ал. 1 НПК).

В чл. 255 НПК е установено, че за насрочването на съдебното заседание се съобщава на пострадалия или неговите наследници, както и на ощетеното юридическо лице, за да могат те да правят искания за конституиране като частен обвинител и граждански ищец, а ощетеното юридическо лице - като граждански ищец. Тези лица могат да искат конституирането им в съответното процесуално качество в седемдневен срок от връчването на съобщението. Срокът е *инструктивен*, защото с неговото изтичане не се преклудира възможността да се направи същото искане. Този извод е верен, тъй като според чл. 77, ал. 3 и чл. 85, ал. 3 НПК пострадалият и неговите наследници могат да се конституират в качеството на частен обвинител и граждански ищец до началото на съдебното следствие пред първоинстанционния съд.

Решението на съдията-следовател (чл. 86 НПК) подлежи на обжалване пред следствената камера от гражданския ищец или от прокурора (чл. 177-2 НПК). Според НПК на Франция наказателно преследване може да се възбуди и от пострадало лице чрез молба, съдържаща искане за конституиране като граждански ищец. Гражданският иск се упражнява по същото дело заедно с наказателния иск и пред същите съдилища (чл. 3 НПК). Възможност, пострадалото лице само да възбуди дело, е предвидена и в НПК на Италия (чл. 341 НПК).

Според Р-271-2010-III н.о. на ВКС обстоятелството, че в хода на досъдебното производство пострадалият е заявил, че не желае да участва в наказателното производство, е ирелевантно, защото направеното изявление е относимо само до отказа му от права в стадия на досъдебното производство. В същото решение е указано, че “при това положение, безусловно е задължението на съдията-докладчик в стадия на подготвителните действия за съдебното заседание да посочи лицата, които следва да се призоват, и да вземе мерки, за да се осигури възможност не само на подсъдимия и защитника му, но и на пострадалия да се запознае с материалите по делото. В насока охрана интересите на пострадалия и възможността да упражни правата си е и изискването на чл. 179 от НПК, той да бъде редовно призован за съдебното заседание, като в призовката се отрази качеството, в което той се призовава”. В Р-131-2008 на Военно-апелативен съд на РБ е прието, че несъобщаването на пострадалия за насрочването на съдебното заседание е “съществено нарушение на процесуалните правила, което налага отменяването на протестираната присъда и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на същия съд от стадия на съдебното заседание”.

В практиката се поставя въпросът, следва ли да бъде уведомен пострадалият за насрочване на съдебното заседание при споразумение. Режимът на прекратяване на наказателното производство със споразумение, след образуване на съдебното производство, е различен от този на прекратяване на същото, непосредствено след приключване на разследването. В първия случай уведомяването на пострадалия е задължително, за да може да подаде молба за конституиране в качеството на частен обвинител или граждански ищец. Неговото съгласие обаче, не е необходимо, когато споразумението е постигнато в досъдебното производство (Р-191-2010-III н.о. на ВКС; Р-531-2008-II н.о. на ВКС и Р-271-2010-III н.о. на ВКС).

2. На практика се поставя въпросът дали правото на пострадалия да бъде информиран за хода на наказателното производство, включва още и **информирането му за привличането на обвиняем и за престъплението, в което е обвинен**⁹. Според чл. 4, т. 2, б. “б” от Рамковото решение от 2001 г. пострадалият трябва да

⁹. Някои автори приемат, че това е необходимо, за да може пострадалият да се запознае с квалификацията на деянието или обема на обвинението (виж Чинова М., Новите положения на... ц.с. и Гриненко А., Потерпевший должен иметь не меньше процессуальных прав, чем обвиняемый, Российская юстиция, 2002, кн. 9, с.52).

бъде информиран за лицето, срещу което е възбудено наказателно преследване и конкретното деяние, в което е обвинено. Това правило не се прилага в *изключителни случаи*, когато вследствие на уведомяването биха могли да възникнат неблагоприятни последици за правилното разглеждане на делото. Очевидно е, че по европейски стандарти привличането на обвиняем е действие по хода на производството, но уведомяването на пострадалия, не е задължително. Затова споделям становището, според което пострадалият трябва да бъде уведомяван за привличането на обвиняем *по преценка на органите на досъдебното производство, когато това няма да затрудни разследването*¹⁰. В тази връзка трябва да се има предвид и Р-61-2003-І н. о. на ВКС, което е в смисъл, че “извършването на процесуални действия в изискуемата от закона форма по повдигане и предявяване на обвинение винаги ограничава правата на пострадалия...”.

РЕЗЮМЕ

Настоящая статья имеет целью проанализировать права потерпевшего: он будет уведомлен о своих правах согласно положений уголовного судопроизводства, а также будет получать информацию о ходе уголовного дела. Были детально рассмотрены два процессуальных права.

SUMMARY

This article aims to analyze the victim's rights: to be informed of their rights in criminal proceedings, and to be informed of the course of criminal proceedings. We studied in detail both procedural rights.

¹⁰. Виж Чинова М., Пострадалият по... ц.с., с. 57; За нуждата, пострадалият да знае за привличането на обвиняем, виж по-подробно и Эльдаров М., Потерпевшему дать права частного обвинителя, Российская юстиция, 1997, кн. 8, с.18.